

# KAUPUNKIMAISEMA OSANA KULTTUURIPERINTÖÄ

SANNA LIPKIN

Matera on toinen Euroopan kulttuuripääkaupungeista vuonna 2019 ([www.matera-basilicata2019.it/en/](http://www.matera-basilicata2019.it/en/)). Etelä-italialainen kaupunki on tunnettu vanhasta Sassi di Matera -alueesta, joka on rakennettu kapean jokirotkon seinämään. Paikalla vanhimmat ihmisjäljet ovat jo paleoliittiselta kiviltaudelta, mutta kallion sisään rakennetuissa asunnoissa asutaan yhä. Sassi valittiin UNESCO:n maailmanperintökohdeksi vuonna 1993, koska sen hyvin säilynyt kaupunkimaisema hyödyntää nerokkaasti ja harmoniassa luonnonmaiseman geologisia ja biologisia piirteitä: aurinkoa, kalliota ja vettä. Vuonna 1952 Sassi tyhjennettiin, sillä italialaisten ei sopinut asua alkeellisissa olosuhteissa. Noin 15 000 luolataloissa asuneelle ihmiselle rakennettiin uudet lähiöt, joihin heidän tuli muuttaa. Siksi kallioon hakatut asunnot alkoivat rapautua. Vasta myöhemmin Sassin historiallinen tärkeys ja matkailuarvo on huomioitu ja luolia on alettu kunnostaa ja niihin on muuttanut asukkaita. Nykyiseen kehitykseen lienee myös vaikuttanut myös se, että Sassin on kuvattu useita Hollywood-elokuvia.

Vaikka Sassi di Materan merkitys ihmisten arkipäivässä ja muistois-

sa on muuttunut, kaupunkimaisema on säilynyt kautta historiansa melko muuttumattomana. Monessa muussa kaupungissa tilanne on toinen. Vieraillessani toukokuun lopulla Roomassa kävin Capitoliumin museossa tutustumassa näyttelyyn Campidoglio. Mito, memoria, archeologia. Näyttelyssä esiteltiin Capitolium-kukkulan rakennushistoriaa. Saleissa oli esillä löytöjä Juppiterin temppelin kaivauksilta sekä Capitolium-kukkulaa ja Forum Romanumia esittäviä maalauksia 1700–1800-luvuilta. Näitä kiinnostavammaksi koin kuitenkin Caffarellin palatsin historian. Palazzo Caffarellin ensimmäiset osat rakennettiin jo vuonna 1562, mutta vuosien 1817–1919 aikana se oli Preussin hallinnassa. Saksalaisten vaikutuksesta Capitoliumin ilme muuttui, sillä he laajensivat palatsia rakentamalla muun muassa arkeologisen instituutin. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen saksalaisten läsnäolo Italiassa haluttiin pyyhkiä pois ja siihen sisältyi myös Palazzo Caffarellin tuho. Tuhotuista palatsin osista on jäljellä vain kuvia ja Museo di Romaan talletettuja 1600-luvun alkuun ajoittuvia portaikon kattofreskoja. Vaikka alkuperäinen suunnitelma oli tuhota koko palatsi ja perustaa Jup-

piterin tempppelin jäännöksiä esittelevä julkinen puisto, kaupunkilaisten vastustuksen vuoksi näin ei kuitenkaan tapahtunut. Palatsin jäljelle jääneisiin siipiin perustettiin vuonna 1925 Museo Mussolini ja La nuova galleria d'Arte Moderna.

Molemmat esimerkit osoittavat, että poliittisella ilmapiirillä ja päätöksillä on suuri merkitys siihen mikä nähdään tärkeänä ja mikä koetaan säilyttämisen arvoisena. Kuten Materan tapauksessa päätöksen teon kohteena olevilla ihmisillä ei ole aina mahdollisuutta vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa; siellä rakennuskannan ja elintapojen ainutlaatuisuuteen herättiin vasta myöhemmin. Vanhan ja tutun puolustaminen on ihmisille tärkeää, ja yksilö- ja yhteisötasolla Materassa tragediaksi muodostui oman kodin jättäminen. Kulttuuriperinnön säilymisen kannalta on kuitenkin hyvä, että ihmiset kiintyvät omaan kotiseutuunsa tai urbaaniin maisemaan. Yleinen mielipide voi vaikuttaa positiivisesti poliittisiin päättäjiin, kuten kävi Rooman Capitoliumilla, missä kaikkea arvokasta ei hävitetty.

Tällä hetkellä Materalla on kiire saada rempalleen jääneet rakennukset ja autioituneen Sassin osat sellaiseen kuntoon, että ne ovat valmiit kulttuuripääkaupunkivuoteen. Fondazione Sassin tavoitteena on vaalia Sassi di Materan arkkitehtonista kulttuuriperintöä ja saada erityisesti Basilicatan alueen nuoret kiinnostumaan vanhasta Materasta. Heidän tavoitteenaan on herättää vanha Matera henkiin kulttuuripääkaupunkivuoden aikana. Ystävyyskaupunkilaisille, oululaisille, kulttuuripääkaupunkihanke tulee tutuksi, ja Fondazione Sassin toiveissa on järjestää yhdessä oululaisten kulttuuritoimijoiden kanssa elokuvafestivaali, jonka tavoitteena on pohtia monikulttuurisuutta ja kulttuurien kohtaamista. Erityisesti nuoria silmällä pitäen katsojille halutaan tarjota erilaisia elokuvakokemuksia ja katselupaikkoja muun muassa heijastamalla elokuvia vanhoihin kiviseiniin. Itse näen hankkeen kiinnostavana myös siksi, että laaja kulttuuriperintöosaaminen ja elokuvafestivaalin vaikutusten tutkiminen voisivat olla kiinteä osa festivaalihanketta. 